

Norsk Zoologisk Forening

Postboks 102 Blindern, 0314 Oslo
nzf@zoologi.no, www.zoologi.no, tlf. 988 16 833
Org.nr: 971 274 727, konto: 7874 05 96674

Miljøverndepartementet
avd. for naturforvaltning
v/Solveig Paulsen
PB 8013 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 2008-09-05

Høringsvar - Endringer i viltloven og rovviltforskriften – nødverge, bruk av åte

Norsk Zoologisk Forening har mottatt denne høringen fra vår paraplyorganisasjon SABIMA, og er glade for å kunne si vår mening om denne høringen.

Departementets høring mangler referanser til nøkkelargumenter som legges frem, og er isteden basert på antagelser som er lite eller ikke dokumentert, spesielt ved vurderingene rundt habituering og adferdsendringer hos bjørn i forbindelse med bruk av åte.

Nedenfor kommenterer vi utvalgte punkter hver for seg. Overskriftene tilsvarer høringsteksten, og kursivert skrift er sitater fra denne.

2.3.2 Bjørn - forslag

- Det må tas stilling til om adgangen til å felle bjørn, til forsvar av bufe og tamrein, skal utvides ved oppnåelse av det regionale bestandsmålet i vedkommende region, eller ved oppnåelse av det nasjonale bestandsmålet. Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter på dette.

NZF mener bjørnebestandens status i forhold til det nasjonale bestandsmålet skal avgjøre om det gis adgang til felling av bjørn. Bruk av nasjonale bestandsmål sikrer en tydeligere og bedre forvaltning av både bjørn og andre rovdyr.

Bjørnens spredning til nye områder går tilfeldig og sakte, og streifbjørn kan derfor passere gjennom regioner som alene har oppfylt regionale bestandsmål uten at de nasjonale bestandsmålene er nådd. En kan ikke risikere at disse utsettes for større risiko for nedskyting bare på grunnlag av regionale bestandstall.

For eksempel er det spesielt problematisk for oppbyggingen av den nasjonale bjørnestammen at binnene sakte koloniserer nye områder, ved at de ikke beveger seg langt fra fødestedet, og utbredelsen av bjørn kan derfor få problemer med å passere en region med oppfylte regionale bestandsmål før de når fram til neste region der bestandsmålene enda ikke er oppnådd.

2.3.3 Departementets forslag

For å redusere rovviltskader må nødvergeretten liberaliseres

NZF reagerer sterkt på ordbruken her, som vitner om meget liten forståelse for realitetene i forvaltningen av rovdyr, i forhold til hvilke tiltak som faktisk fungerer og er konfliktdepende. Et stort flertall av Norges befolkning ønsker bærekraftige bestander av norske rovdyr, og Bernkonvensjonen er meget tydelig på at alle andre tiltak først må vurderes og prøves før man går til skrittet med en felling. Norske rovdyr er meget sky, og det skal tilsvarende meget lite til for å skremme bort et rovdyr. Imidlertid fører ordlyd som Departementet her bruker til å forsterke misoppfatningen i befolkningen og forvaltningen om at lite annet hjelper mot rovdyr enn felling. Det finnes en rekke kjente og gode metoder for å skremme bort rovdyr, og det bør isteden innføres retningslinjer for bruk av disse metodene framfor liberalisering av nødvergeretten.

Departementet foreslår også at Viltlovens § 11 tredje ledd endres til følgende:

- Jerv og gaupe kan felles av eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på bufe eller tamrein når det er sannsynlighetsovervekt for at angrep vil finne sted og det ikke er mulig å avverge faren på annen rimelig måte. [Bjørn kan felles på samme vilkår, dersom det nasjonale/regionale bestandsmålet for bjørn er nådd.

NZF er sterk uenige i departementets forslag om at det skal åpnes for felling av gaupe og jerv uten at de er i direkte angrep på husdyr. Da både jerv og gaupe er rovdyr som er avhengige av å drepe andre dyr for å overleve vil, det alltid være en fare for angrep når de kommer i nærheten av husdyr. Det nye forslaget gjør det så å si også umulig å bevise at det har blitt utført ulovlig felling/jakt, da man bare kan ytre at det var fare for angrep. Det er umulig å bevise at rovdycet som har blitt drept faktisk ikke utgjorde noen trussel selv om dette faktisk er tilfellet! Det er også umulig å bevise at man har/ikke har prøvd alle andre mulige utveier før man felte rovdycet. Det at bestanden av jerv og gaupe ligger henholdsvis på og rett over bestandsmålet gjør skal det veldig lite til for at de igjen havner under bestandsmålene. Vi foreslår heller at viltlovens § 11 strammes inn og får ordlyden ”På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt under direkte angrep på bufe og tamrein, etter at alle andre muligheter for å stanse angrepet er forsøkt”.

2.4.2 Departementets forslag

- Videre har departementet lagt vekt på at en bestemmelse der det stilles få nærmere krav til selve inngjerdingen vil åpne for felling i større grad enn ønskelig. Det er departementets syn at en generell adgang til felling uten at det foreligger direkte angrep bør begrenses til tilfeller der eier har forsøkt å forebygge angrep gjennom oppføring av rovdycsikre gjerder.

NZF mener rovdycsikre gjerder skal være nettopp rovdycsikre. Er de ikke det, er kravene til gjerder for dårlige, eller gjerdet er ikke satt opp forskriftsmessig, eller det er i ettertid blitt ødelagt eller sabotert. En generell adgang til felling uten at det foreligger direkte angrep innenfor et rovdycsikkert gjerde åpner for at folk kan ha uferdige eller defekte gjerder og med tiden framprovosere "lovlig" felling av rovdyc bak et slikt gjerde.

- Det er etter den svenske bestemmelsen et vilkår at det ikke er mulig å avverge det forventede angrepet ved å skremme bort rovdycet eller på annet passende vis. Departementet har etter en nærmere vurdering valgt å ikke foreslå et tilsvarende vilkår når det gjelder felling av rovdyc i hegn. Bakgrunnen er at den norske bestemmelsen etter departementets forslag vil inneholde et krav om rovdycsikkert gjerde, jf. drøftelsen ovenfor. Departementet ser da mindre behov for å stille et krav

om bortskremming m.m. Det vil også være praktisk vanskelig å skremme et rovdyr bort fra det innhegnede området når det har kommet innenfor det rovdysikre gjerdet.

Rovdysikre gjerder skal som tidligere nevnt være rovdysikre. Med ødelagte eller uferdige gjerder i utmark må det være krav om å først forsøke å skremme eller bedøve rovdyret, i tråd med Bern-konvensjonen. Bern-konvensjonen sier ikke noe om antall forsøk man har på å unngå en skadefelling, slik at det innebærer at vi i Norge også er forpliktet til å forsøke å unngå en skadefelling etter at rovdyr eventuelt skulle ha forsert et rovdysikkert gjerde. Mange situasjoner vil tilsi at dette er fullt mulig. Dermed mener NZF at også Norge, som Sverige, skal ha med et vilkår om at skadefelling kun kan skje dersom "*det ikke er mulig å avverge det forventede angrepet ved å skremme bort rovdyret eller på annet passende vis.*"

- Etter departementets syn bør en bestemmelse i viltloven om felling av rovdyr innenfor rovdysikkert hegn omfatte produksjonsdyr i landbruket, inkludert fjærfe, hest og bier, samt hund.

Dette må sees i forhold til verdien av hva som risikeres tapt ved angrep av rovdyr; det potensielle skadeomfanget og sikkerhetsrisikoen man står ovenfor. Skal for eksempel en bjørn innenfor et rovdysikkert gjerde kunne skytes bare fordi en bikube eller hund befinner seg der inne - kanskje til og med utenfor sansefeltet til bjørnen? Vi påpeker at de norske bestandene av rovdyrene ulv, bjørn, jerv og gaupe fremdeles må regnes å være truet, spesielt med tanke på den meget omfangsrige ulovlige jakten på disse artene, samt de frie tøylenes for skadefelling. Det er viktig å merke seg at *antallet* rovdys i en bestand ikke bare skal være høyt nok til at de greier å opprettholde bestanden gjennom reproduksjon, men også den genetiske variasjonen og naturlig innvandring fra våre naboland er helt avgjørende for bestandens overlevelse. Spesielt for den norske ulvestammen har innavl, med bl.a. søskenparringer, dessverre vært mer regelen enn unntaket, noe som medfører en svekket bestand med innavlsdepresjoner. Vi henviser forøvrig til Bern-konvensjonens artikkel 9 (nedenfor).

Utdrag fra Bern-konvensjonen

Article 9

1. Each Contracting Party may make exceptions from the provisions of Articles 4, 5, 6, 7 and from the prohibition of the use of the means mentioned in Article 8 provided that there is no other satisfactory solution and that the exception will not be detrimental to the survival of the population concerned:

(...)

- to prevent serious damage to crops, livestock, forests, fisheries, water and other forms of property;

(...)

2.6.2 Departementets vurdering

NZF støtter Departementets vurderinger om at hund ikke skal behandles særskilt i lovteksten, samt unntaket for hund innenfor rovdysikre gjerder. NZF henviser imidlertid også til våre øvrige kommentarer om skadefelling innenfor rovdysikre gjerder.

2.9 Om felling av rovdyr som er kommet innenfor rovdyrsikkert gjerde.

NZF henviser her til hva vi har skrevet tidligere, men gjentar at rovdyrsikre gjerder altså skal være rovdyrsikre. Om alle forsøk på å avverge skade etter at rovdyr har kommet innenfor rovdyrsikre gjerder fører til skade på husdyr eller eiendom, eller felling av rovdyret, skal det innledes politietterforskning for å kartlegge årsak og konsekvenser. Dersom rovdyrsikre gjerder er satt opp og vedlikeholdt etter forskriftene, skal skade gjort av rovdyret erstattes. Dersom gjerdet ikke er forskriftsmessig satt opp eller vedlikeholdt, skal eieren eller den i hans sted selv stilles ansvarlig for tap av eiendom og for den eventuelle fellingen av rovdyret. Dersom gjerdet oppfyller alle krav, men likevel beviselig feilet, må man ta lærdom av svakhetene og utvikle bedre gjerder, og det må utbetales erstatning for skade på husdyr og eiendom i det aktuelle tilfellet.

3. Bruk av åte

NZF mener at rovdyrene er en nødvendig og naturlig del av norsk fauna. For å øke folks forståelse for dette, ser det ut til å være nødvendig at folk innser både de etiske, estetiske, økologiske og økonomiske verdiene man kan høste ut av å ha bærekraftige bestander. De økonomiske verdiene er ofte det som lettest fanger folks oppmerksomhet. Imidlertid kan dette være en innfallsport til å øke forståelsen for også de andre verdiene. For eksempel kan rovdyrsafarier/fotosafarier der folk kan oppleve ville rovdyr ved åte i naturen være en slik innfallsport.

NZF mener Departementets vurderinger er overveiende kritiske til bruk av åte, og påstandene mangler referanser til dokumentert forskning innen rovdyrs biologi og adferd. En rekke dyr, som fugler og hjortedyr, trekker jevnlig ut av sine vanligste områder på næringssøk, iblant til steder nær mennesker, uten at de nødvendigvis habituerer seg til mennesker eller blir værende, selv om det finnes enkelte unntak. Det vil også alltid være individer av rovdyr som er mindre sky, og kan bevege seg på næringssøk nær menneskelig bebyggelse, uavhengig av om de er tilvendt mennesker eller ikke. Imidlertid er dette mer unntak enn regelen.

Allerede i dag er det både naturinteresserte og fotografer som legger seg i skjul ved naturlig felte åtsler for å observere rovdyr på nært hold, slik at om dette skjer under noe mer kontrollerte former, med bruk av utlagt åte, vil neppe føre til større problemer.

Argumenter om spredning av sykdommer er dårlig begrunnet. Så lenge åter ikke er husdyr, men ville dyr, for eksempel trafikkdrepte hjortedyr, vil åter være minst like trygge å spise som naturlig nedlagte byttedyr. Spredning av sykdommer mellom rovdyrene på grunn av konsentrasjon av rovdyr rundt et åte vil ikke ha større effekt enn naturlige åtsler, og kan evt. unngås ved å ikke ha åte sammenhengende på samme sted i lang tid. Nærmere vilkår for bruk av åte bør utredes av veterinærmyndigheter.

NZF ser det positive med bruk av åte til turistøyemed, men mener imidlertid også at naturen ikke bør gjøres om til dyrepark. Dyrene skal leve fritt uten unødvendig påvirkning fra mennesker, slik at deres naturlige adferd opprettholdes. Bruk av åte bør således ikke overdrives, og slik virksomhet må gjøres på konsesjon og spesielle vilkår fra myndighetene. Det bør konsekvensutredes hvordan bruk av åte til slike formål best bør gjøres. Noen potensielle scenarier er som følger:

- 1) Å bruke samme plass for åte over lang tid, kan føre til unaturlig mattilgang for og konsentrasjon av rovdyr, og enkelte vil mene at naturopplevelsen av de ville dyrene blir nedgradert til en dyreparklignende opplevelse. Imidlertid er det minst like mange som heller ser ville dyr på åte enn i en dyrepark.

- 2) Å legge ut åte på varierende steder og til forskjellig tid innenfor et begrenset område, kan bøte på problemene i 1, men samtidig redusere mulighetene for å tiltrekke rovdyr/bjørn til plassen, og dermed trolig redusere muligheten til å oppleve rovdyr/bjørn på åteplassen.
- 3) Dersom åteplasser fordeles i tid og rom utover hele landet, og legges aldri lenge på hvert sted, vil problemene i 1 nærmest elimineres, men samtidig risikerer man at åteplassen ikke tiltrekker nok rovdyr til å kunne opprettholde noen turistvirksomhet, samt at det blir upraktisk med varierende reisemål.

NZF mener altså positive ringvirkninger rundt turisme og mulighetene til å oppleve norske rovdyr i vill tilstand ved kontrollert bruk av åte i stor grad oppveier eventuelle negative effekter. Tiltak som dette vil bidra til å øke folks forståelse for og se verdien av å ha ville rovdyr, og dermed virke konfliktdepende. Det er imidlertid nødvendig med grundigere undersøkelser, og erfaringer fra andre land som bruker åte må kartlegges, før man tillater eller forbyr bruk av åte. Det meget viktig med grundige biologiske vurderinger av hvordan bruk av åte til turistøyemed bør gjøres i praksis, slik at rovdyrenes adferd ikke påvirkes. Tilsvarende må økosystemene beskyttes mot å slites ned av turisme eller på annen måte blir påvirket av å legge ut åte. Blant annet må rovdyrenes tilgang til føde ikke bli unaturlig høy. Frakt av åte kan kreve bruk av motorisert kjøretøy, noe som også er problematisk. Ikke minst må bruk av åte gjøres slik at rovdyrene ikke blir domestisert.

Norsk Zoologisk Forening ønsker med dette Departementet lykke til med videre arbeid, og oppfordrer til å ta kontakt med vår forening og biologiske fagmiljøer for mer informasjon om disse temaene.

Vi vil til slutt påpeke at det er et stort demokratisk problem at høringsinstanser fra nettopp husdyrnæringen og deres interesseorganisasjoner har meget god økonomi og har lønnete folk til å besvare høringer som dette. De biofaglige foreninger er derimot i all hovedsak basert på frivillig og ulønnet innsats fra folk som dessverre ikke kan allokere annet enn noe av sin fritid på å besvare høringer.

Med vennlig hilsen

Norsk Zoologisk Forening v/

Erik Brenna, leder